

УДК 37.015.3:005.32:33

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.147038>

Олена Ільєнко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Харківського національного університету імені О.М. Бекетова

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті надано аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи з формування конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки. Зроблено висновок про необхідність упровадження в навчальний процес наукової системи формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців муніципальної економіки, яка б дозволяла сформувати потребово-мотиваційний, когнітивно-операційний та рефлексивно-оцінний компоненти зазначеного утворення. Узагальнення результатів експериментальної роботи свідчить про ефективність розробленої науково-методичної системи.

Ключові слова: конкурентоспроможність фахівця; фахівець муніципальної економіки; компоненти конкурентоспроможності; критерії та показники конкурентоспроможності; формування конкурентоспроможності; науково-методична система; дослідно-експериментальна робота.

Табл. 1. Рис. 7. Літ. 12.

Olena Iliencko, Ph.D.(Philology), Associate Professor of the Foreign Languages Department
Kharkiv Oleksiy Beketov National University of Urban Economy

ANALYSIS OF THE RESULTS OF RESEARCH AND EXPERIMENTAL WORK OF TRAINING COMPETITIVENESS OF THE FUTURE PROFESSIONALS OF MUNICIPAL ECONOMY

The article gives an analysis of the results of the research and experimental work on forming competitiveness of the future professional of the municipal economy. A review of the scientific literature on the issues of training competitiveness of the future professional in the field of higher education, in particular, a professional in the field of economics, is presented. The author informs that in order to test the hypothesis about the effectiveness of the scientific system for forming the competitiveness of the future professional of the municipal economy, a pedagogical experiment was conducted, in which the students of the Faculty of Economics were involved, and the main tasks of the experiment are indicated.

The author concludes that it is necessary to introduce into the educational process the scientific system of forming the competitiveness of future professionals of the municipal economy, which allows forming the needs-motivation, cognitive-operational and reflective-evaluative components of the mentioned characteristic. In addition, the criteria and indicators of the formation of each component of the competitiveness of students are determined.

It is noted that the demand-motivation criterion is studied using the indicators of motivation for professional training, motivation for success / failure and the need for achievements. The formation of the cognitive-operational component of the competitiveness of future professionals in the municipal economy is determined by evaluating the cognitive-activity criterion (using the indicators of professional competences, foreign language competence and adaptability) and the personal criterion (using the indicators of creativity, autonomy, risk-taking and social skills). The analysis of the level of formation of the reflective-evaluative component is determined using the reflective criterion of reflectivity.

Information is provided that the check-up of the competitiveness forming of future economists at the end of the experiment showed significant positive changes in all components of competitiveness in the experimental group of students. The author presents a table of the results of the experiment and comparative histograms demonstrating changes of cognitive-activity and personal criteria. It is concluded that the positive changes that took place in the level of formation of the cognitive-activity criterion of the competitiveness of future professionals, indicate the effectiveness of the suggested correction of the curricula for the disciplines selected to actualize the topic of competitiveness of the professional's personality and his/her competence at the labor market. Summarizing the overall results of experimental work, the author concludes that the developed scientific-methodical system of forming the competitiveness of the future specialist of the municipal economy is proved effective.

Keywords: competitiveness of the professional; professional of the municipal economy; competitiveness components; competitiveness criteria and indicators; competitiveness forming; the scientific and methodic system; the research and experimental work.

Постановка проблеми. У сучасних фахівця до діяльності в умовах конкурентної
реаліях суспільного життя важливими боротьби, здатність забезпечити собі стійке
стають готовність майбутнього положення на ринку праці. Заклади вищої освіти

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

мають забезпечити підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, засвоєння та впровадження наукомістких та інформаційних технологій, сформувати особистісні якості фахівця, що сприятимуть його конкурентоспроможності.

Актуальність проблеми професійної підготовки саме майбутнього конкурентоспроможного фахівця муніципальної економіки посилюється тим, що у ситуації економічної нестабільності, коли має місце спад виробництва та зникнення цілої низки професій, зростає роль професій економічного профілю, що готують фахівців, здатних здійснювати ефективну професійну діяльність та забезпечити не тільки успішне функціонування муніципальних підприємств, організацій, виробництв, а й їхню конкурентоспроможність.

Мета статті – надати аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи з формування конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури дає підстави свідчити, що останнім часом збільшився інтерес і, відповідно, кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів, присвячених питанням різноманітних підходів, механізмів, аспектів формування конкурентоспроможності майбутнього фахівця в сфері вищої освіти. Заслужують на увагу дослідження вітчизняних вчених Ю. Завалевського, О. Пономарьова, С. Резнік, О. Романовського, М. Семікіної та інших [3; 9; 12]. Так, на думку більшості вчених конкурентоспроможність фахівця відображає якість його професійної підготовки та уявляє собою певну особистісну характеристику, в основі якої лежать особистісні та професійні якості, що сприяють його успішній професійній діяльності та надають переваги в конкурентній боротьбі на ринку праці.

Західноєвропейські дослідники Н. Левін, Г. Рассель, Д. Джонсон [6; 2] включають в модель конкурентоспроможності такі якості, як уміння самостійно знаходити шляхи вирішення комплексних задач, самостійно засвоювати нові знання, навички, надавати об'єктивну оцінку собі та здійснюваній роботі, здатність гармонійно спілкуватися, уміння вести себе в колективі. Особливу увагу викликає розвиток здібностей, знань, умінь, мотивів, відносин, переконань, цінностей, необхідних для компетентного виконання соціальних ролей й взаємодії з оточуючим світом.

Особливий інтерес для нашого дослідження науково-методичної системи формування

конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки мають наукові праці С. Вітер, В. Головачко, Є. Іванченко, О. Королович, Н. Ліби, Т. Левочко, Д. Максименко, О. Набоки [1; 11; 4; 7; 8], в яких авторами здійснено спроби визначити значущі якості для формування конкурентоспроможності фахівця саме економічної галузі.

Виклад основного матеріалу. З метою перевірки гіпотези щодо ефективності наукової системи формування конкурентоспроможного фахівця муніципальної економіки було проведено педагогічний експеримент, у якому брали участь студенти факультету Економіки та підприємництва Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова.

Основними завданнями експериментального дослідження було:

- вивчення ставлення до проблеми формування конкурентоспроможності фахівців муніципальної економіки;

- діагностика стану сформованості конкурентоспроможності студентів, що навчаються за профілем підготовки "Економіка і підприємство" до експерименту;

- експериментальна перевірка ефективності наукової системи формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців муніципальної економіки.

Основними методами дослідження було визначено педагогічний експеримент, для проведення якого застосовувався визначений відповідно проблеми дослідження діагностичний комплекс методик, апробовані попередніми дослідниками підходи до формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців інших галузей, а також авторські ідеї щодо формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців муніципальної економіки.

В дослідження було зроблено висновок про необхідність упровадження в навчальний процес наукової системи формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців муніципальної економіки, яка б дозволяла сформувати потребово-мотиваційний, когнітивно-операційний та рефлексивно-оцінний компоненти зазначеного утворення.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту було визначено експериментальну базу дослідження; з'ясовано рівень конкурентоспроможності студентів експериментальної та контрольної груп, уточнено й використано критерії і показники сформованості конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки, здійснено добір методик за кожним критерієм, що дало змогу виявити рівні сформованості конкурентоспроможності студентів.

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У межах *когнітивно-діяльнісного* критерію досліджували сформованість системи *фахових компетенцій*, що реалізовували у спосіб аналізу зрізів результатів навчальної діяльності, представлених у журналах академічних груп. При цьому основними професійними компетенціями визначили фахові (дисципліни, за якими було заплановано державний іспит) та загальнопрофесійні (для визначеної галузі іноземна мова, ділова українська мова, психологія). Зважаючи на те, що важливим для конкурентоспроможності було визначено володіння майбутніми фахівцями іноземною (англійською) мовою, вагомим показником когнітивного критерію стала діагностика *іношомовної компетентності* майбутніх економістів, що здійснювалась через тестування відповідно заявленому студентами рівню володіння іноземною мовою. Нас також цікавило, наскільки студенти здатні використовувати знання у практичній діяльності, отже необхідним показником когнітивно-діяльнісного критерію стало дослідження здатності застосування знань у практичній діяльності, що було досліджено через опитувальник GET TEST (шкала “Потреба у пізнанні”). Оскільки конкурентоспроможний фахівець має вміння реагувати на зовнішні запити ринку праці, що постійно змінюються, визначили важливим перевірити сформованість у майбутніх економістів *здатність до адаптації* [10].

Незаперечно цінними для конкурентоспроможності майбутніх фахівців вважали набуття ними професійно значущих якостей, а також якостей, що дозволяють ефективно реалізовуватись у соціальному середовищі, зокрема, творчість, самостійність, вміння йти на ризик, комунікабельність. Сформованість цих якостей перевіряли через використання опитувальника GET TEST, а саме: для визначення рівня *здатності до творчості* – шкала “креативність”; для визначення *самостійності* – шкала “потреба в незалежності/автономії”; для визначення сформованості *вміння йти на ризик* – шкала “уміння йти на розумний (зважений) ризик”; для дослідження рівня *комунікабельності* – шкала “контактність та гнучкість у спілкуванні”.

Аналіз рівня сформованості рефлексивно-оцінного компоненту визначався згідно показника рефлексивного критерію – рефлексивності, що оцінювався через використання однойменної методики (А. Карпова, В. Пономарьова) [5].

Отже, результати констатувального експерименту виявили, що переважна більшість майбутніх економістів знаходиться на середньому рівні сформованості конкурентоспроможності, а

значить є потенційна можливість апробувати наукову систему формування зазначеного утворення у експериментальній групі.

Для визначення сформованості конкурентоспроможності майбутніх фахівців муніципальної економіки після проведення педагогічного експерименту необхідно було виявити кількісні та якісні зміни компонентів зазначеного утворення студентів експериментальних та контрольних груп через дослідження визначених критеріїв.

Слід зазначити, що експеримент проходив у природних умовах, не порушуючи логіки та ходу навчального процесу. У ході експерименту встановлювалися правомірність, дієвість та ефективність наукової системи формування конкурентоспроможності студентів у процесі навчально-професійної діяльності.

Контрольний зріз сформованості конкурентоспроможності майбутніх економістів, що був проведений у кінці експерименту, засвідчив суттєві позитивні зрушення за потребово-мотиваційним критерієм (за показниками мотивація професійного навчання, мотивація на успіх/невдачу та потреба у досягненнях). У виявленні когнітивно-діяльнісного критерія позитивні зміни відбулись за показниками сформованості фахових компетенцій, сформованості іношомовної компетентності та здатності до адаптації. В особистісному критерії позитивна динаміка зафіксована за показниками здатності до творчості, самостійності, вміння йти на ризик та комунікабельності. Щодо рефлексивного критерія, позитивні зміни зафіксовані за показником рефлексивності. Результати експерименту представили у таблиці 1.

Сформованість потребово-мотиваційного компоненту конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки дозволила визначити рівень спрямованості студентів до реалізації у професії та до пошуку й застосування інновацій у професійній діяльності; рівень виявлення мотивації професійного навчання, мотивації до успіху та потреби у досягненнях, що представлено у прояві мотиваційного критерію відповідно результатів контрольного зрізу.

Проаналізуємо зрушення, які відбулися на рівні сформованості *мотиваційного критерію* конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки. Зростання на 15,1 % кількості студентів, які виявили високий рівень мотивації професійного навчання, пояснюється тим, що майбутні фахівці стали усвідомлювати важливість професійного вдосконалення та ролі економічної галузі для суспільства. Позитивні

**АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Таблиця 1.

Результати сформованості конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки (%)

Рівні	ЕГ (126 осіб)			КГ (134 особи)		
	До експ.	Після експ.	Приріст	До експ.	Після експ.	Приріст
Потребово-мотиваційний критерій						
<i>Мотивація професійного навчання</i>						
високий	9,5	24,6	+15,1	10,4	13,4	+3,0
середній	28,6	54,0	+25,4	29,1	34,3	+5,2
низький	61,9	21,4	-40,5	60,5	52,3	-8,2
<i>Мотивація на успіх/невдачу</i>						
яскраво виражена мотивація на успіх	11,9	29,4	+17,5	11,2	21,6	+10,4
середні показники мотивації на успіх (надія)	36,5	56,3	+19,8	38,1	47,0	+8,9
мотивація на невдачу	51,6	14,3	-37,3	50,7	31,4	-19,3
<i>Потреба у досягненнях</i>						
високий	11,1	31,7	+20,6	11,9	17,9	+6,0
середній	38,1	53,2	+15,1	36,6	42,5	+5,9
низький	50,8	15,1	-35,7	51,5	39,6	-11,9
Когнітивно-діяльнісний критерій						
<i>Сформованість фахових компетенцій</i>						
високий	6,4	37,3	+30,9	5,2	12,7	+7,5
середній	25,4	51,6	+26,2	28,4	51,5	+23,1
низький	68,2	11,1	-57,1	66,4	36,6	-30,6
<i>Сформованість іншомовної компетентності</i>						
високий	10,3	21,4	+11,1	11,9	17,2	+5,3
середній	32,6	49,2	+16,6	35,1	46,3	+11,2
низький	57,1	29,4	-27,7	53,0	36,5	-16,5
<i>Здатність до адаптації</i>						
висока	8,7	22,2	+13,5	7,5	11,9	+4,4
задовільна	46,0	62,7	+16,7	47,0	53,7	+6,7
низька	45,3	15,1	-30,2	45,5	34,4	-11,1
Особистісний критерій						
<i>Здатність до творчості</i>						
високий	11,9	23,0	+11,1	14,2	17,2	+3,0
середній	50,8	61,1	+10,3	51,5	58,9	+7,4
низький	37,3	15,9	-21,4	34,3	23,9	-10,4
<i>Самостійність</i>						

**АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Продовження таблиці 1.

високий	6,3	26,2	+19,9	7,5	15,8	+8,3
середній	42,9	58,7	+15,8	41,8	52,2	+10,4
низький	50,8	15,1	-35,7	50,7	32,0	-18,7
<i>Вміння йти на ризик</i>						
висока	7,1	23,0	+15,9	8,2	13,4	+5,2
задовільна	21,4	54,0	+32,6	22,4	33,6	+11,2
низька	71,5	23,0	-48,5	69,4	53,0	-16,4
<i>Комунікбельність</i>						
адекватна	14,3	25,4	+11,1	15,7	17,9	+2,3
неадекватно-екстравертована	44,4	53,2	+8,8	46,3	50,7	+4,4
неадекватно-інтровертована	41,3	21,4	-19,9	38,0	31,3	-6,7
<i>Рефлексивний критерій</i>						
<i>Рефлексивність</i>						
високий	15,1	27,8	+12,7	17,2	20,9	+3,7
середній	50,8	64,3	+13,5	47,8	53,0	+5,2
низький	34,1	7,9	-26,2	35,0	26,1	-10,7

зрушення за показником потреби у досягненнях в експериментальній групі (високий рівень) було зафіксовано у межах 20,6% студентів, що обумовлює ефективністю реалізації студентами програми цільового проектування з техніки постановки цілей, яка дозволяла в алгоритмічній формі усвідомити реалістичність цілі й визначити кроки з її досягнення.

Рівень мотивації до успіху у студентів експериментальної групи підвищився на 17,5%, тоді як у студентів контрольної групи цей показник збільшився лише на 10,4%. Вважаємо, що студенти ЕГ усвідомили залежність професійної успішності від готовності ризикувати, демонструвати підприємницькі компетенції як результат педагогічного впливу. Щодо студентів КГ, можемо пояснити такі зрушення тим, що природне прагнення до успіху молоді людини можна вважати її позитивною характеристикою лише за умови, коли особистість усвідомлює реальність власних ресурсів щодо його досягнення, ризикує, робить зусилля для того, щоб бажання перетворювались на цілі та життєві перспективи.

Сформованість когнітивно-операційного компоненту конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки представлено у прояві когнітивно-діяльнісного критерію відповідно результатів контрольного зрізу.

Зрушення, що відбулися на рівні сформованості

показників когнітивно-діяльнісного критерію сформованості конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки, дають уявлення про ефективність реалізації у програмі підготовки фахівця зазначеного профілю корекції змісту навчальних програм дисциплін, обраних для актуалізації теми конкурентоспроможності особистості фахівця та його компетентності на ринку праці.

Визначаємо досить позитивну динаміку як у сформованості фахових компетенцій, так і загально професійної (іншомовної) компетенції у студентів експериментальної групи. Так збільшення високого рівня відповідно визначених показників відбулось на 30,9% та 11,1% у студентів ЕГ, тоді як у студентів контрольної групи зміна високого рівня за показниками визначеного критерію склала 7,5% та 5,3% відповідно. Зауважуємо, що незважаючи на не надто високу динаміку зміни показника сформованості іншомовної компетенції, майбутні фахівці муніципальної економіки досить позитивно оцінили спецкурс “Керівництво з будівництва кар’єри” (Career search guide), у межах якого студенти долучались до створення чотирифазної моделі розвитку кар’єри.

Зрушення за показником здатність до адаптації (+13,5% високого рівня) у студентів ЕГ пояснюємо поєднанням завдань курсів “Українська мова за професійним спрямуванням” та “Економіка підприємства”, у межах яких відбувалась

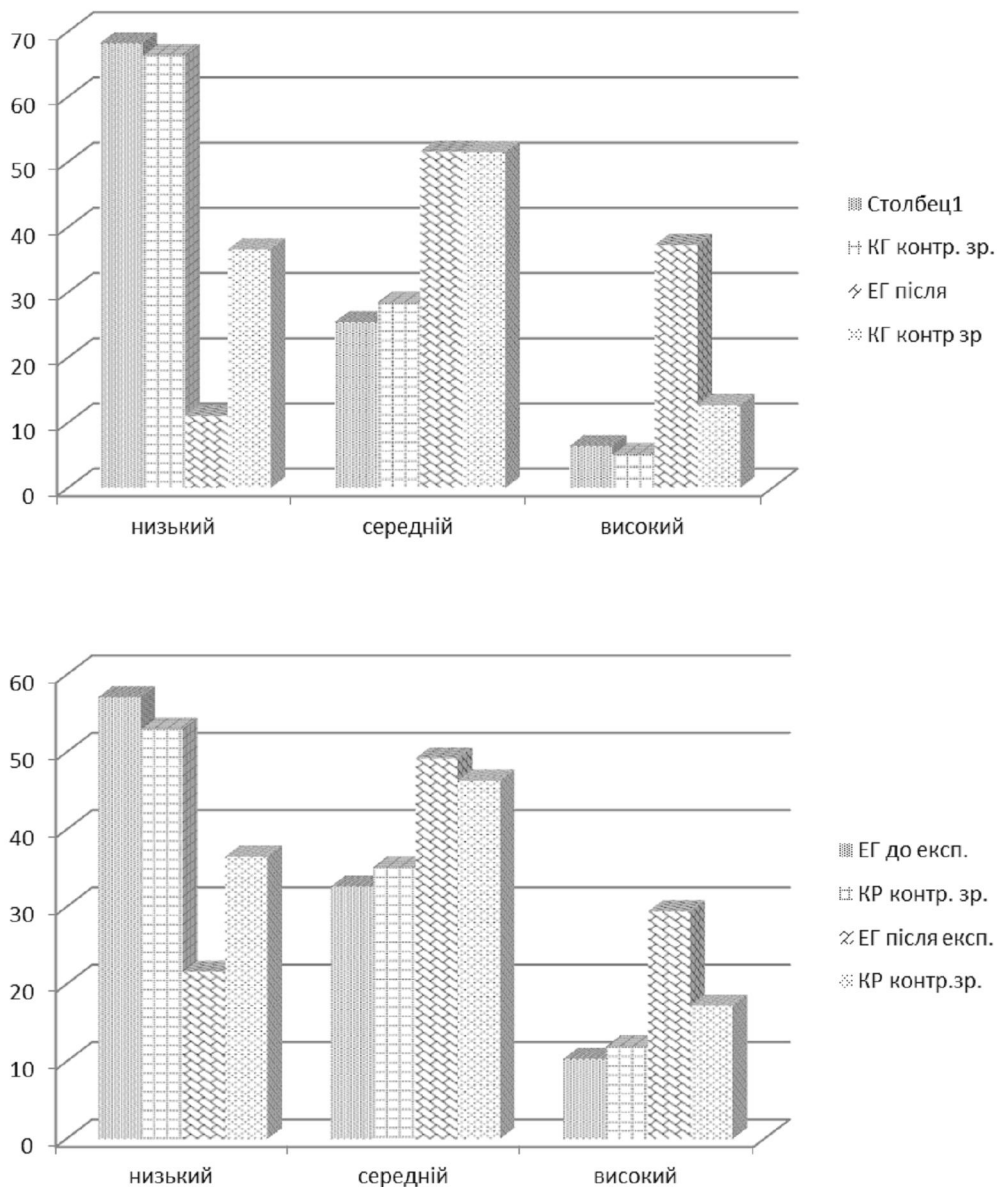
**АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

підготовка до процесу працевлаштування. В курсі мовної підготовки студенти вчилися створювати резюме, а на заняттях з “Економіки підприємства” – готувались до проходження співбесіди та участі у професійній дискусії. Загалом така діяльність активізувала уміння майбутніх економістів орієнтуватись на вимоги потенційних працедавців. У студентів КГ позитивні зрушення у межах зазначеного показника склали лише 4,4%.

Уважаємо доцільним візуалізувати динаміку сформованості конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки за всіма показниками когнітивно-діяльнісного критерію (див. рис. 1 – 3).

Сформованість когнітивно-операційного компоненту конкурентоспроможності майбутніх фахівців муніципальної економіки визначалась також через оцінювання зрушень, що відбулись у межах особистісного критерію.

Зрушення за показником здатності до творчості та комунікабельності у студентів ЕГ виявились на однаковому рівні (+11,1%), тоді як у студентів КГ високий рівень за показником здатності до творчості виявився у 3%, а за показником комунікабельності – лише у 2,3% студентів. Позитивні зрушення за зазначеними показниками у студентів ЕГ пояснюємо значною кількістю можливостей, представлених для

**Рис. 2. Порівняльні гістограми змін когнітивно-діяльнісного критерію
(за показником сформованість іншомовної компетентності) студентів ЕГ та КГ**

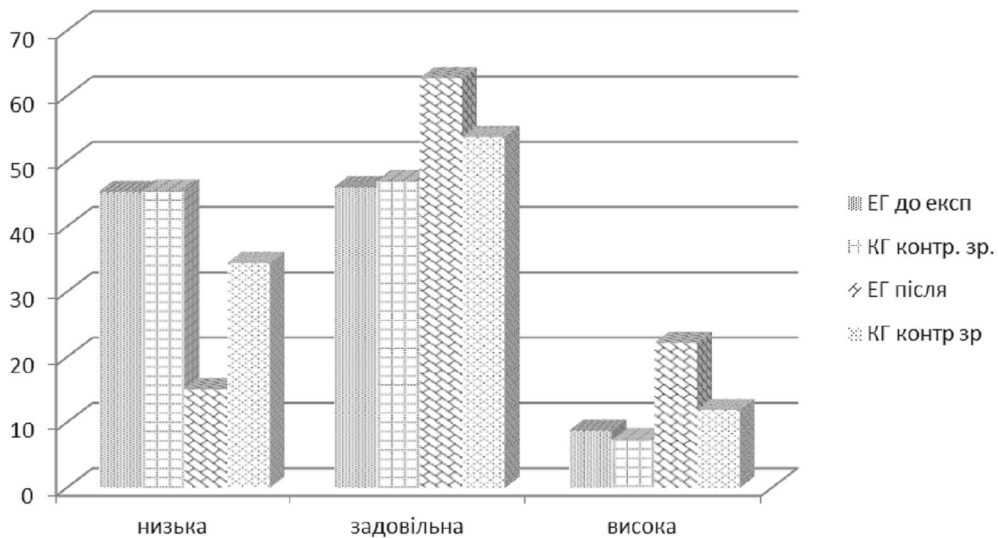

Рис. 3. Порівняльні гістограми змін когнітивно-діяльнісного критерію (за показником здатність до адаптації) студентів ЕГ та КГ

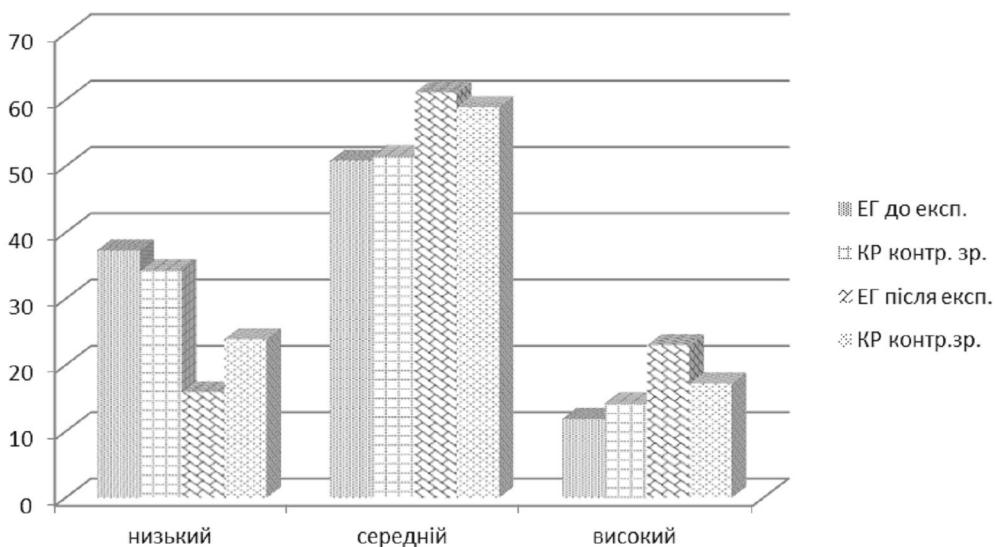

Рис.4. Порівняльні гістограми змін особистісного критерію (за показником здатність до творчості) студентів ЕГ та КГ

діяльності студентів у межах різного роду професійних та соціальних проєктів, де вони мали застосовувати творчий підхід до справи й уміти комунікувати із партнерами. Крім того, позитивними наслідками викладання курсу дисципліни “Основи ділової комунікації” стала діяльність студентів в аспекті реалізації можливостей нових комунікацій у Інтернет-середовищі, зокрема створення тематичних груп у соціальних мережах з постійним оновленням тематичного змісту інформації у цих групах, цікавої для нових комунікантів.

Динаміка змін за показниками самостійності та вміння йти на ризик у студентів ЕГ виявилась відповідно +19,0% та +15,9%, тоді як у студентів

КГ високий рівень за цими показниками виявився у 8,3% та 5,2% відповідно. Такі результати пояснюються уведенням до змісту дисципліни “Психологія” вправ на розвиток асертивності особистості майбутнього економіста, долучення до діяльності у межах аналізу конкретних конкурсних стартапів, що були представлені у Бізнес-інкубаторі ХНУМГ імені О. Бекетова.

Результати сформованості конкурентоспроможності майбутніх фахівців муніципальної економіки за показниками особистісного критерію представлено на рисунках 4 – 7.

Результати сформованості рефлексивно-оцінного компоненту конкурентоспроможності

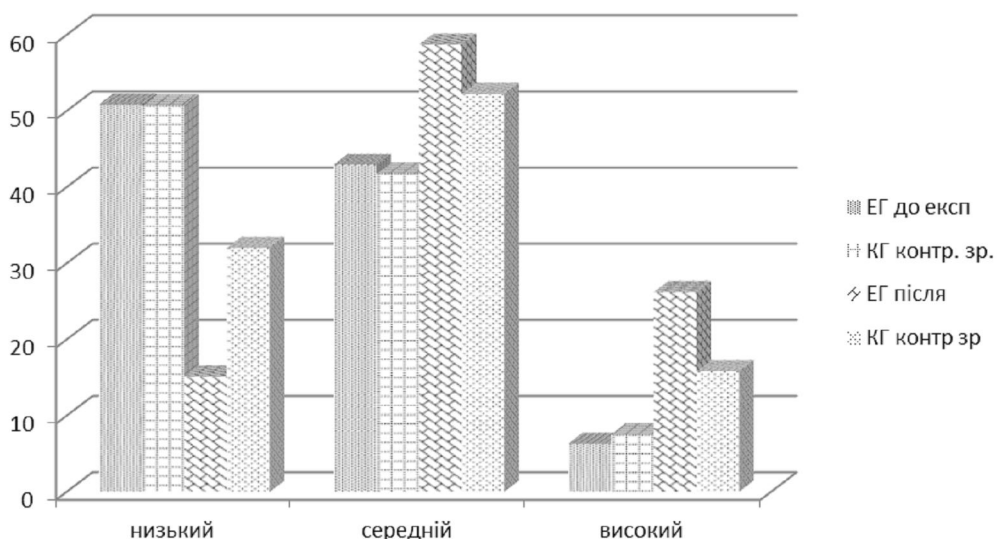

Рис. 5. Порівняльні гістограми змін особистісного критерію (за показником самостійність) студентів ЕГ та КГ

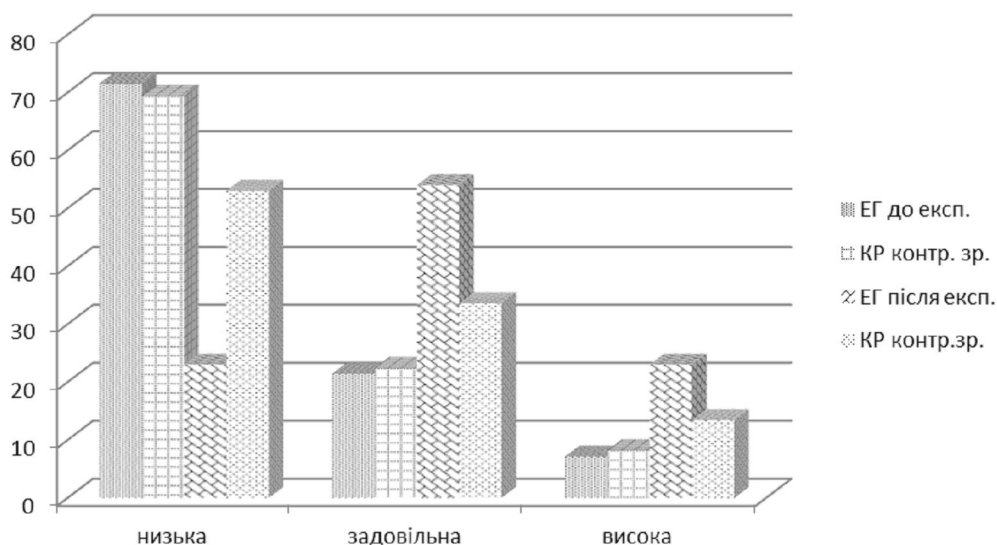

Рис. 6. Порівняльні гістограми змін особистісного критерію (за показником вміння йти на ризик) студентів ЕГ та КГ

майбутнього фахівця муніципальної економіки були представлені у виявленні рефлексивного критерію. При цьому рівень рефлексивності у студентів ЕГ підвищився на 12,7% тоді як у студентів КГ – лише на 3,7%. Таку динаміку пояснюємо тим, що у ЕГ викладання кожної уведеної до експерименту дисципліни здійснювали із застосуванням методів рефлексії діяльності студента (рефлексивна мішень, незакінчені речення). Крім того, студентів ЕГ орієнтували на здійснення перспективної рефлексії через створення інтелект-карт професійного розвитку.

Висновок. На контрольному етапі дослідження

було виявлено позитивну динаміку сформованості конкурентоспроможності майбутніх фахівців муніципальної економіки за всіма показниками, зокрема на високому рівні – у 26,98% та на середньому рівні – у 56,35% студентів ЕГ, тоді як у студентів контрольної групи було визначено високий та середній рівні готовності до інноваційної діяльності відповідно 16,42% та 47,76%. Узагальнення результатів експериментальної роботи дозволило зробити висновок про ефективність розробленої науково-методичної системи формування конкурентоспроможності майбутнього фахівця муніципальної економіки.

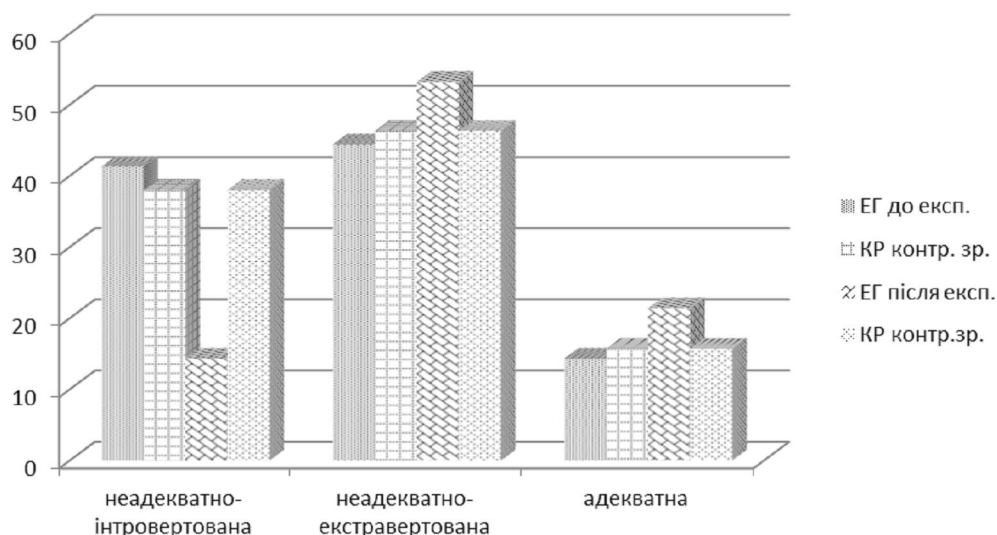

Рис. 7. Порівняльні гістограми змін особистісного критерію (за показником комунікабельність) студентів ЕГ та КГ

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітер С. Вимоги до майбутніх фахівців економічного профілю у контексті підготовки для аграрної сфери / С. Вітер // Молодь і ринок. – 2012. – № 6 (89). – С. 140 – 145.

2. Джонсон Д. Методи обучения. Обучение в сотрудничестве / Д. Джонсон, Р. Джонсон, Э. Джонсон-Холубек; пер. с англ. З.С. Замчук. – СПб.: Экон. шк., 2001. – 256 с.

3. Завалевський Ю.І. Теоретико-методичні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця: монографія / Ю.І. Завалевський. – Чернівці: Букрек, 2014. – 416 с.

4. Іванченко Є.А. Теоретичні основи системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів: [монографія] / Є.А. Іванченко. – Одеса: Поліграф, 2009. – 400 с.

5. Карпов А.В. Психология рефлексивных механизмов деятельности / А.В. Карпов, В.В. Пономарева. – Москва: ИП РАН, 2004. – 422 с.

6. Левин Н. Образование, труд и занятость в развитых странах / Н. Левин, Г. Рассель // Перспективы, вопросы образования. – 1990. – №2. – С. 67 – 89.

7. Левочко М.Т. Професійна підготовка майбутніх фахівців економічної галузі: теорія, методика, організація: [монографія] / М.Т. Левочко. – Київ: Інформ. аналіт. агенство, 2009. – 495 с.

8. Набока О.Г. Професійно-орієнтовані технології навчання у фаховій підготовці майбутніх економістів: теорія та методика застосування: [монографія] / О.Г. Набока. – Слов'янськ: Підприємство Маторін Б.І., 2012. – 303 с.

9. Оцінка конкурентоспроможності фахівця і якості його професійної підготовки: навч.-метод. посіб. / О.Г. Романовський, О.С. Пономарьов, М.М.Гуревичов та ін. – Харків: НТУ «ХПР», 2014. – 68 с.

10. Практикум по психологии менеджмента и профессиональной деятельности / под ред. Г.С. Никифорова, М.А. Дмитриевой, В.М. Снеткова. – Москва: Речь, 2003. – 448 с.

11. Роль компетентнісного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з професійної освіти «Економіка» / Н. Ліба, Д. Максименко, В. Головачко, О. Королович // Молодь і ринок. – 2016. – № 3 (134). – С. 28–32.

12. Семикіна М.В. Конкурентоспроможність у сфері праці: сутність та методологія визначення / М.В. Семикіна. – Кіровоград: КНТУ, 2009. – 223 с.

REFERENCES

1. Viter, S. (2012). Vymohy do maibutnix fakhivtsiv ekonomichnoho profilu u konteksti pidhotovky dlia ahrarnoi sfery. [Requirements for future professionals of economic profile in the context of preparation for agricultural sphere]. *Youth & market*, no. 6(89), pp. 140–145. [in Ukrainian].

2. Dzhonson, D., Dzhonson, R. & Dzhonson-Kholubek, E. (2001). *Metodyi obucheniya. Obuchenie v sotrudnichestve* [Methods of training. Training in cooperation]. Sankt-Peterburg: Ekonomicheskaya shkola, 256 p. [in Russian].

3. Zavalevskiy, Yu. I. (2014). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia vchytelia yak konkurentospromozhnoho fakhivtsia* [Theoretical and methodical means for formation of a teacher as a competitive professional]. Chernivtsi: Bukrek, 416 p. [in Ukrainian].

4. Ivanchenko, Ye. A. (2009). *Teoretychni osnovy systemy intehratyvnoi profesiinoi pidhotovky maibutnikh ekonomistiv* [Theoretical fundamentals of the system for an integrated professional training of future professionals]. Odessa: Polihraf, 400 p. [in Ukrainian].
5. Karpov, A.V. & Ponomareva, V.V. (2004). *Psihologiya refleksivnyih mehanizmov deyatelnosti*. [Psychology of the reflexive mechanisms of activities]. Moscow: IP RAN, 422 p. [in Russian].
6. Levin, N. & Rassel, G. (1990). *Obrazovanie, trud i zanyatost v razvityih stranah* [Education, labor and employment in developed countries]. *Perspektivy, voprosy obrazovaniya*, no 2. pp.67–89. [in Russian].
7. Levochko, M.T. (2009). *Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoi haluzi: teoriia, metodyka, orhanizatsiia* [Professional training of future professionals in the field of economics: theory, methods, organization]. Kyiv: Inform. analit. ahenstvo, 495 p. [in Ukrainian].
8. Naboka, O.H. (2012). *Profesiino-orientovani tekhnologii navchannia u fakhovii pidhotovtsi maibutnikh ekonomistiv : teoriia ta metodyka zastosuvannia* [Professionally oriented technologies of education and professional training of future economists]. Slov'iansk: Pidprijemets Matorin B.I., 303 p. [in Ukrainian].
9. Romanovskyi, O. H., Ponomarov, O. S., Hurevychoy, M. M. & Reznik, S. M. (2014). *Otsinka konkurentospromozhnosti fakhivtsia i yakosti yoho profesiinoi pidhotovky: navch.-metod. posib* [Evaluation of a competitive professional and the quality of the professional training]. Kharkiv: NTU “KhPP”, 68 p. [in Ukrainian].
10. Nikiforova, G. S., Dmitrievoy, M. A. & Snetkova, V. M. (Ed.) (2003). *Praktikum po psihologii menezhmenta i professionalnoy deyatelnosti* [Practicum in management and professional activity]. Moscow: Rech, 448 p. [in Russian].
11. Liba, N., Maksymenko, D., Holovachko, V. & Korolovych, O. (2016). Rol kompetentnisnogo pidkходу u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z profesiinoi osvity “Ekonomika” [The role of competitive approach in the process of professional training of future professionals of the professional education “Economics”]. *Youth & market*, no 3(134), pp. 28–32. [in Ukrainian].
12. Semykina, M. V. (2009). *Konkurentospromozhnist u sferi pratsi: sumist ta metodolohiia vyznachennia*. [Competitiveness in the sphere of labor: content and the methodology of description]. Kirovohrad: KNTU, 223 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.08.2018

“Хоча б над тобою було сто вчителів – вони будуть безсилі, якщо ти не зможеш сам змусити себе до праці і сам вимагати її від себе”.

*Василь Сухомлинський
український педагог*

“Природа прекрасного така, що чим більше на шляху до нього трапляється перешкод, тим більше воно вабить, на зразок того найшляхетнішого і найтвердішого металу, який чим більше третється, тим прекрасніше виблискує”.

*Григорій Сковорода
український філософ*

“Я намагаюся вибирати оптимальний шлях. Якщо я буду писати стисло, то взагалі ніхто не зрозуміє; якщо я буду писати надто розлого – тема стане неоглядна. Властиво, життя занадто коротке, щоб все робити відмінно. Багато з того, що хотілось здійснити, залишається незавершеним”.

*Альберт Ейнштейн
один з найвизначніших фізиків ХХ століття*

